

*Załącznik do uchwały Nr .....  
Rady Gminy Sitno  
z dnia .....*

**PROJEKT**

**GMINNY**

**PROGRAM WSPIERANIA RODZINY**

**W GMINIE SITNO**

**NA LATA 2020 – 2022**

Sitno 2020

Gminny Program Wspierania Rodziny opracowano w oparciu o art. 176 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. (Dz. U. z 2019r. , poz. 1111 ze zm.) w myśl którego gmina zobowiązana jest do tworzenia gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

## **Rozdział 1.**

### **Wstęp**

Naturalnym i najwłaściwszym miejscem wychowywania dla każdego dziecka jest rodzina. Funkcjonując prawidłowo stwarza najdoskonalsze warunki do rozwoju każdego człowieka w jego niepowtarzalności i wyjątkowości.

*"...Dziecko chce być dobre.*

*Jeśli nie umie - naucz,*

*Nie wie - wytłumacz,*

*Jeśli nie może -pomóż!"*

*Jeśli przy największym wysiłku dozna*

*porażek, należy tak pobłażać, jak*

*pobłażliwie godzimy się z naszymi własnymi*

*wadami i nalogami"*

**Janusz Korczak**

W świecie współczesnym, w którym zaczynają dominować postawy konsumpcyjne. coraz więcej rodziców w wychowaniu dzieci koncentruje się na działaniach prowadzących do stworzenia dzieciom jak najlepszych warunków rozwoju fizycznego i intelektualnego, na rozwijaniu i kształceniu tych umiejętności które w przyszłości pomogą im osiągnąć sukcesy, mniejszy natomiast nacisk kładzie się na ich rozwój emocjonalny i moralny. Zdolność do wychowania dzieci, przyjęcie odpowiedzialności za ich prawidłowy rozwój wymaga od rodziców również dojrzałości we wszystkich sferach życia człowieka tj. w płaszczyźnie aksjologicznej; emocjonalnej, moralnej, duchowej, interpersonalnej.

Zadaniem rodziców jest pomaganie młodemu w kształtowaniu prawego sumienia. Rodzice powinni w sposób jednoznaczny uczyć jasnego odróżniania dobra od zła. Jednocześnie powinni być bardzo cierpliwi w towarzyszeniu dziecku na drodze rozwoju. Zadaniem rodziców jest więc wyjaśnianie sensu poszczególnych norm postępowania. Nie wystarczy więc stwierdzić, że coś jest nakazane czy zakazane. Trzeba konkretnie pokazać w jaki sposób naruszanie określonych zakazów prowadzi do krzywdy i cierpienia.

Prawidłowe więzi rodzinne mają istotne znaczenie w kształtowaniu dojrzałej osobowości dziecka. Z wielu badań wynika, że stopień sympatii, życzliwości, miłości, jaki dziecko przejawia w stosunku do innych osób w dużej mierze zależy od tego, ile miłości okazano jemu samemu w okresie dzieciństwa.

O efektach wychowania dzieci nie decydują specjalne metody , lecz rodzaj więzi rodziców z dziećmi.

Podstawą prawidłowych stosunków w rodzinie jest równowaga i stabilność wzajemnych stosunków pomiędzy rodzicami, ich poczucie odpowiedzialności oraz więź emocjonalna między wszystkimi członkami rodziny. Niedojrzałość w tym względzie oznacza więzi oparte na egoizmie, zazdrości, nienawiści, strachu, podporządkowaniu. Dojrzałość natomiast polega na uczeniu się mądrej i odpowiedzialnej miłości bliźniego.

W rodzinie dziecko nabywa umiejętności niezbędnych do pełnego i satysfakcjonującego życia społecznego. Dla prawidłowego rozwoju dziecka potrzebne są nie tylko odpowiednie warunki bytowe, ale przede wszystkim

obecność i zaangażowanie obojga rodziców. Modelując codziennie zachowania rodziców dziecko uczy się, co to znaczy żyć razem, być blisko, dbać o siebie i innych, posiadać i szanować wartości. Rodzina stanowi podstawowe środowisko człowieka, oddziałujące w istotny sposób na rozwój i wychowanie młodego pokolenia. Jest wspólnotą osób i jednocześnie instytucją ogólnoludzką, spotykaną we wszystkich epokach i kulturach. Rodzina to pomost pomiędzy jednostką a społeczeństwem, a jej instytucjonalny charakter zawiera się w tym, że jest jednostką prawną, gospodarczą i społeczną.

Jest pewne, że trudności egzystencjonalne pojawiają się w większości rodzin. U ich podłoża mogą leżeć: kłopoty finansowe związane z ubóstwem i utratą lub brakiem pracy, uzależnienia, problemy zdrowotne, doświadczenia z dzieciństwa blokujące możliwość odnalezienia się w roli rodzica i wiele innych. Trudności czy kryzysy mogą mieć charakter przejściowy lub wydłużony w czasie. Pozostawione same sobie najczęściej przechodzą w utrwalony schemat. Niezależnie od ich charakteru wywierają negatywny wpływ na funkcjonowanie dziecka. Kiedy problemy narastają i z każdej strony dopada człowieka nieszczęście, najpierw próbujemy walczyć, zmagamy się z nim, bierzemy na siebie. Bywa, że przychodzi moment, kiedy dajemy za wygraną. Jest to moment krytyczny, bo zagraża szczęściu i spójności rodziny. Nie można godzić się ze złym losem. Zawsze da się coś zrobić, trzeba tylko wiedzieć gdzie szukać pomocy i rozwiązań i przyjąć pomocną dłoń.

Rodzina jest pierwszym w życiu dziecka środowiskiem wychowawczym i odgrywa decydującą rolę w rozwoju i zaspokajaniu ich potrzeb. Rozwój dziecka możliwy jest tylko wówczas, gdy wszystkie jego potrzeby są zaspokajane a procesy rozwijają się równolegle. Kierowanie rozwojem i zaspokajanie potrzeb dziecka wymaga stałego, wszechstronnego i całościowego poznania tych potrzeb. Wymaga to ciągłego doskonalenia i wiele wysiłku od rodziców, wychowawców i opiekunów. Gwarantem pozostawienia dzieci w rodzinie jest:

1) Zaspokojenie potrzeb związanych z rozwojem fizycznym:

- prawidłowe odżywianie, w tym higiena przygotowywania i spożywania posiłków;
- przestrzeganie zasad higieny osobistej dziecka oraz higiena otoczenia zwłaszcza mieszkania;
- racjonalny tryb życia czyli właściwe dla wieku proporcje zabawy, pracy, nauki i wypoczynku dziecka z uwzględnieniem aktywności ruchowej;
- ochrona przed chorobami, wypadkami i innymi czynnikami zagrożenia życia.

2) Zaspokojenie potrzeb związanych z rozwojem psychicznym:

- kształtowanie wrażliwości uczuciowej, umiejętności okazywania i odwzajemniania uczuć;
- wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa dziecka i jego więzi uczuciowej z rodziną;
- ochrona dziecka przed wstrząsami psychicznymi, zakłócającymi przebieg procesów psychicznych.

3) Zaspokojenie potrzeb związanych z rozwojem kulturalnym:

- opanowanie zasad kultury życia codziennego, poznawanie i przestrzeganie zasad kultury życia codziennego, poznawanie i przestrzeganie zwyczajów i obyczajów przyjętych w społeczeństwie;
- czynne uczestniczenie w działalności zespołów artystycznych, sportowych oraz w pracach różnych kół zainteresowań.

4) Zaspokojenie potrzeb związanych z rozwojem społecznym:

- rozwijanie umiejętności współdziałania oraz gotowości niesienia pomocy innym;
- kształtowanie pozytywnej motywacji i pozytywnego stosunku do pracy, czuwając nad bezpośrednim udziałem dziecka w podejmowaniu i rzetelnym wypełnianiu zadań w rodzinie, w szkole;
- wdrażanie dziecka do społecznej dyscypliny i odpowiedzialności za przestrzeganie obowiązujących praw.

Jednak nie w każdej rodzinie te funkcje są wypełniane prawidłowo, gdzie dzieci dorastają w domach, w których występuje alkohol i przemoc, brak jest bezpieczeństwa i stabilizacji małoletnich dzieci. Rodziny dysfunkcyjne wymagają stałego monitorowania przez pracowników socjalnych, asystentów rodziny, pedagogów szkolnych, pracowników służby zdrowia, policji, kuratorów sądowych i przedstawicieli innych instytucji, które mają kontakt z rodziną oraz podejmowane są działania na rzecz rodziny w oparciu o sprecyzowany plan pracy.

Jednym z wprowadzonych przez ustawę o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej rozwiązań w systemie pomocy społecznej jest możliwość zatrudnienia asystenta rodziny do pracy na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej. Każda rodzina, również z wieloma problemami, ma potencjał do zmian. Należy zmieniać od wewnątrz jej kierunki działania, jednym ze sposobów jest asystentura rodziny. Profesjonalne wspieranie rodziny powinno być jednakże wielozakresowe, międzyresortowe i ponadsektorowe, prowadzone również w środowisku zamieszkania rodziny. Obejmuje pomoc socjalną, medyczną, psychologiczno-pedagogiczną i inną, w zależności od potrzeb rodziny. Termin „asystent” został wyprowadzony od słowa „asysta”, które jest określeniem osoby towarzyszącej komuś, współobecnej, pomagającej, będącej w „pogotowiu”. Wyklucza dyrektywne kierowanie lub wyręczanie. Asystentura to po prostu poza finansowe wspieranie członków rodziny w odzyskiwaniu kontroli nad własnym życiem w celu przeciwdziałania umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. Wsparcie polega na obecności asystenta w życiu rodziny jak również może dotyczyć wszystkich problematycznych sfer funkcjonowania. Podjęta inicjatywa ma na celu podniesienie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych, sprawne prowadzenie gospodarstwa domowego oraz radzenie sobie z codziennymi kłopotami. Asystent pracuje nie tylko z rodziną, w której istnieje takie zagrożenie, ale również tam, gdzie dziecko już przebywa w pieczy zastępczej. Jego rola polega wtedy na wzmocnieniu rodziny na tyle, aby mogła ona odzyskać dziecko. Również wchodząca w życie od stycznia 2017 roku ustawa z 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. z 2019 r. poz. 473 ze zm.), nakłada dodatkowe zadania na asystentów rodziny. Asystent ma być odpowiedzialny za koordynację usług poradnictwa w zakresie przewycięzania trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka, wsparcia psychologicznego, pomocy prawnej oraz dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej. Osoby zainteresowane usługą koordynacji będą musiały złożyć wniosek do kierownika ośrodka pomocy społecznej. Do procedury przydzielenia asystenta nie będą miały zastosowania przepisy art. 11 ust. 1-3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, co oznacza, że w stosunku do osoby uprawnionej nie będzie przeprowadzany wywiad środowiskowy ani nie będzie przeprowadzana analiza sytuacji rodziny. W przypadku wpłynięcia wniosku od osoby uprawnionej, która spełni warunki przyznania wsparcia (przedłożenie zaświadczenia) kierownik OPS będzie zobowiązany do przydzielenia tej osobie asystenta. Organizując różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny wieloprobemowej, należy realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka, wspierać i wspomagać tak, aby przywrócić prawidłowe funkcjonowanie.

Zawarte w niniejszym programie propozycje pomocowe wspierają rodzinę w prawidłowym wypełnianiu funkcji. Założeniem Programu jest wspieranie rodziny naturalnej już na etapie gdy problemy się zaczynają oraz eliminowanie takich sytuacji kiedy dziecko musi opuścić rodzinę. Program powstał w oparciu o systematycznie dokonywane rozpoznawanie problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem diagnozy sytuacji w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną na poziomie lokalnym. Jest ukierunkowany przede wszystkim na problemy: małoletnich matek, rodzin niepełnych, rodzin wielodzietnych, rodzin wychowujących dzieci w wieku 0-6 lat, rodzin zmagających się z trudnościami wychowywania dzieci w wieku dojrzewania, rodzin przeżywających trudności związane ze stanem zdrowia dziecka (dziecko chore przewlekle, niepełnosprawne, z zaburzeniami zachowania), rodzin w sytuacjach kryzysowych wynikających z problemów, takich jak: alkoholizm, bezrobocie, ubóstwo, przemoc i inne.

## **Rozdział 2.**

### **Diagnoza sytuacji rodzin w Gminie Sitno**

Dane statystyczne Urzędu Stanu Cywilnego w Sitnie dotyczące sytuacji demograficznej na przestrzeni trzech ostatnich lat przedstawiały się następująco:

**Tabela 1. Stan ludności Gminy Sitno w latach: 2017, 2018, 2019**

| <b>Wyszczególnienie</b> | <b>Rok 2017</b> | <b>Rok 2018</b> | <b>Rok 2019</b> |
|-------------------------|-----------------|-----------------|-----------------|
| Mieszkańcy ogółem       | 6836            | 6793            | 6774            |
| <b>w tym:</b>           |                 |                 |                 |
| Kobiety                 | 3405            | 3394            | 3386            |
| Mężczyźni               | 3431            | 3399            | 3388            |

*Źródło: Ewidencja ludności UG Sitno.*

Pomimo otwarcia rynków pracy przez wiele państw członkowskich Unii Europejskiej i związanej z tym migracji zarobkowej oraz powstawania nowych miejsc pracy w środowisku lokalnym ważną kwestią społeczną naszej gminy nadal pozostaje bezrobocie.

**Tabela 2 . Bezrobotni zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy w Zamościu**

| <b>Wyszczególnienie</b>        | <b>Rok 2017</b> | <b>Rok 2018</b> | <b>Rok 2019</b> |
|--------------------------------|-----------------|-----------------|-----------------|
| Bezrobotni - ogółem            | 306             | 264             | 223             |
| W tym bezrobotne kobiety       | 165             | 150             | 118             |
| Bezrobotni z prawem do zasiłku | 20              | 21              | 14              |

*Źródło: PUP Zamość – statystyka w gminach.*

Głównym celem pomocy społecznej jest zaspokajanie niezbędnych, podstawowych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Analizując wskaźniki dotyczące pomocy społecznej, można zauważyć, że najczęstszymi powodami ubiegania się o pomoc na przestrzeni trzech ostatnich lat były: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, potrzeba ochrony macierzyństwa, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, a także alkoholizm, bezdomność i przemoc.

Dane o korzystających z pomocy społecznej w gminie na przestrzeni ostatnich trzech lat przedstawia tabela nr 3.

**Tabela 3 . Świadczenia z pomocy społecznej**

| <b>Wyszczególnienie</b>                                                             | <b>Rok 2017</b> | <b>Rok 2018</b> | <b>Rok 2019</b> |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|-----------------|-----------------|
| <b>Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych i zleconych</b>                    |                 |                 |                 |
| Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie                                   | 389             | 377             | <b>317</b>      |
| Liczba rodzin objętych pomocą                                                       | 233             | 232             | <b>194</b>      |
| Liczba osób w rodzinach                                                             | 754             | 696             | <b>574</b>      |
| <b>Powody przyznania pomocy</b>                                                     |                 |                 |                 |
| Liczba rodzin którym przyznano pomoc z powodu:                                      |                 |                 |                 |
| Ubóstwa                                                                             | 119             | 104             | <b>77</b>       |
| Bezrobocia                                                                          | 116             | 101             | <b>77</b>       |
| Niepełnosprawności                                                                  | 77              | 77              | <b>67</b>       |
| Długotrwałej lub ciężkiej choroby                                                   | 51              | 67              | <b>57</b>       |
| Potrzeby ochrony macierzyństwa                                                      | 34              | 28              | <b>25</b>       |
| Bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego | 23              | 21              | <b>13</b>       |
| Alkoholizmu                                                                         | 7               | 4               | <b>1</b>        |
| Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego                 | 3               | 0               | <b>1</b>        |
| Bezdomności                                                                         | 3               | 5               | <b>0</b>        |
| Przemocy                                                                            | 2               | 1               | <b>1</b>        |
| Sieroctwa                                                                           | 0               | 0               | <b>0</b>        |

*Źródło: Sprawozdanie MPiPS-03R w GOPS Sitno.*

Rodziny z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi stanowią znaczną część klientów pomocy społecznej. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z dysfunkcjami takimi jak: uzależnienia, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich i zawodowych. Dysfunkcje te wyrażają się głównie niedojrzałością emocjonalną, problemami we współżyciu z ludźmi, trudnościami adaptacyjnymi, niezaradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego, problemami wychowawczymi w środowisku rodzinnym i zawodowym. Kolejnym zjawiskiem jest eurosieroctwo tj. sytuacja, w której rodzice wyjeżdżają do pracy poza granice kraju pozostawiając dzieci pod opieką osób, którym nie przekazali prawnej opieki. Istotną rolę odgrywa praca socjalna w połączeniu ze wsparciem finansowym lub rzeczowym. To pracownicy socjalni są pierwszymi osobami, które mają bezpośredni kontakt z rodziną w środowisku. Przeprowadzając wywiady środowiskowe dokonują diagnozy problemów. Według analizy pracowników socjalnych w większości rodzin, w których występuje problem bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych przy zapewnieniu wsparcia pracowników socjalnych, asystentów rodziny, wychowawców szkół i kuratorów sądowych rodzina jest w stanie realizować swoje funkcje, co daje szansę na pozostawienie dziecka w rodzinie naturalnej. Zawsze jednak istnieje zagrożenie, iż działania podejmowane przez instytucje okażą się niewystarczające, między innymi z uwagi na brak chęci współpracy rodziny. Zatem w sytuacji zagrożenia dobra dziecka sąd rodzinny może zarządzić środek zapobiegawczy w formie umieszczenia dziecka w placówkach opiekuńczo – wychowawczych lub rodzinie zastępczej.

**Tabela 4 . Rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny w latach 2017 - 2019r.**

| 2017          |                        |               | 2018          |                        |               | 2019          |                        |               |
|---------------|------------------------|---------------|---------------|------------------------|---------------|---------------|------------------------|---------------|
| liczba rodzin | liczba osób w rodzinie | liczba dzieci | liczba rodzin | liczba osób w rodzinie | liczba dzieci | liczba rodzin | liczba osób w rodzinie | liczba dzieci |
| 11            | 61                     | 31            | 10            | 55                     | 28            | 9             | 53                     | 34            |

*Źródło: opracowanie własne.*

### Rozdział 3. Analiza SWOT

| MOCNE STRONY                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | SŁABE STRONY                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>– wspieranie działań i dobra współpraca z samorządem gminnym,</li> <li>– współdziałanie z instytucjami pracującymi na rzecz rodzin,</li> <li>– systematyczne monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem przez pracowników socjalnych, asystentów rodziny, kuratorów sądowych, pedagogów szkolnych oraz pielęgniarzy środowiskowe,</li> <li>– realizacja programów osłonowych i profilaktycznych,</li> <li>– otwartość na współpracę z rodzinami,</li> <li>– inicjowanie działań na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej członków rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,</li> <li>– wspieranie rodzin we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania poprzez pracę socjalną z rodziną i asystenturę,</li> <li>– wyrażanie chęci zmiany postaw społecznych,</li> <li>– działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych na terenie powiatu zamojskiego,</li> <li>– funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego,</li> <li>– działalność GKRPA,</li> <li>– doświadczenie, wiedza i kwalifikacje osób działających na rzecz rodziny,</li> <li>– podwyższenie kryterium dochodowego do 150% do otrzymywania świadczeń z pomocy społecznej w zakresie dożywiania,</li> <li>– funkcjonowanie na terenie powiatu Ośrodka Interwencji Kryzysowej,</li> <li>– pomoc psychologiczna na terenie gminy,</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– niska świadomość i gotowość społeczna w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej,</li> <li>– niechęć osób do korzystania z poradnictwa specjalistycznego,</li> <li>– pozostawanie w uzależnieniu od świadczeń z pomocy społecznej,</li> <li>– wyuczona bezradność,</li> <li>– roszczeniowość klientów OPS,</li> <li>– narastający problem przemocy w rodzinach,</li> <li>– narastający problem uzależnienia od alkoholu i środków odurzających,</li> <li>– bezrobocie i zła sytuacja finansowa,</li> <li>– brak dużych zakładów pracy,</li> <li>– brak wolnych lokali mieszkalnych, lokali socjalnych, brak mieszkań chronionych,</li> <li>– wysoki wskaźnik ubóstwa,</li> <li>– wzrost kosztów utrzymania rodzin,</li> <li>– rozległy teren gminy oraz brak komunikacji,</li> <li>– ograniczony czasowo pobyt dziecka w przedszkolu oraz w świetlicach szkolnych,</li> <li>– ograniczenie środków finansowych z budżetu państwa na zadania realizowane przez gminę,</li> <li>– wzrost zadań zleczanych samorządom</li> </ul> |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- dobre rozeznanie środowiska lokalnego przez pracowników socjalnych, dzielnicowego,</li> <li>- dostęp do obiektów sportowych, działalność klubu sportowego,</li> <li>- szeroka oferta imprez kulturalnych oraz sportowych,</li> <li>- oferty kulturalne skierowane do rodzin-festyny, pikniki,</li> <li>- działalność parafii skupiająca młodzież,</li> <li>- dobra współpraca między instytucjami i organizacjami pozarządowymi.</li> <li>- zawarcie porozumienia z PKPS w zakresie dystrybucji żywności z Banku Żywności.</li> </ul>                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>- gminnym,</li> <li>- brak Punktu Konsultacyjnego (psycholog, pedagog, pracownik socjalny, terapeuta uzależnień, prawnik),</li> <li>- niedostateczna współpraca rodziców ze szkołami,</li> <li>- brak wzorców osobowych w rodzinach dysfunkcyjnych,</li> <li>- ograniczone możliwości do korzystania przez młodzież z dostępnych form spędzania czasu wolnego,</li> <li>- bierna postawa członków rodziny wobec problemów występujących w rodzinie,</li> <li>- utrudniony dostęp do specjalistycznych świadczeń zdrowotnych,</li> <li>- bezradność rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,</li> <li>- brak świetlicy socjoterapeutycznej,</li> <li>- ograniczony dostęp klubów młodzieżowych na terenie gminy.</li> </ul> |
| <b>SZANSE</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <b>ZAGROŻENIA</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- działania podejmowane na rzecz rodziny,</li> <li>- zmiana świadomości społecznej w kwestii postrzegania rodzin dysfunkcyjnych,</li> <li>- kontynuowanie działań grupy wsparcia dla rodzin przeżywających trudności,</li> <li>- pozyskiwanie środków w ramach projektów finansowanych ze środków unijnych,</li> <li>- zatrudnianie asystentów rodziny (stałe etaty),</li> <li>- rozwój wolontariatu,</li> <li>- funkcjonowanie organizacji pozarządowych,</li> <li>- możliwość zakładania żłobków przez osoby fizyczne,</li> <li>- organizowanie dzieciom czasu wolnego,</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- ograniczony czas pracowników socjalnych na pracę z rodziną,</li> <li>- rozluźnienie więzi, zanik tradycji rodzinnych, wyjazdy rodziców za granicę,</li> <li>- nasilanie się zjawisk patologicznych (przemoc, alkoholizm, łamanie norm prawnych, narkomania),</li> <li>- przerzucanie odpowiedzialności za wychowanie dzieci na szkołę i instytucje,</li> <li>- uzależnienie od świadczeń z pomocy społecznej „z pokolenia na pokolenie”,</li> <li>- ograniczone środki finansowe na realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.</li> </ul>                                                                                                                                                     |

*Źródło: opracowanie własne.*

## **Rozdział 4.**

### **Analiza zasobów w Gminie Sitno**

Gmina Sitno prowadzi wiele inicjatyw na rzecz wspierania rodziny między innymi poprzez realizację działań podejmowanych przez instytucje i organizacje wspierające.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sitnie w ramach pracy socjalnej oraz pracy zadaniowej asystenta rodziny udziela swoim klientom pomocy w realizacji podstawowych funkcji rodziny i wspiera w wypełnianiu zadań wychowawczych mając zawsze na względzie dobro dzieci. Praca z rodziną jest prowadzona także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną w pieczy zastępczej. Praca z wybraną rodziną jest prowadzona do momentu osiągnięcia przez tę rodzinę stabilizacji życiowej umożliwiającej podstawowe wypełnianie obowiązków wobec małoletnich dzieci. W momencie gdy pomoc instytucjonalna w danym środowisku rodzinnym nie daje zadowalających efektów decyzją sądu dziecko umieszczane jest w pieczy zastępczej, powiat koordynuje poszukiwania dla dziecka form pieczy zastępczej, a gmina jest obowiązana pokrywać część kosztów na utrzymanie dziecka w tej pieczy. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sitnie podejmuje działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu i innych środków psychoaktywnych.

Zespół Interdyscyplinarny ma za zadanie m.in. diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, następnie podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą oraz monitorowanie sytuacji w rodzinach. Szkoły Podstawowe w Sitnie, Jarosławcu, Kolonii Sitno, Kornelówce, Horyszowie Polskim i Cześnikach realizują zadania edukacyjne w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczącej się, a w szczególności przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom.

Założenia programu w ramach swoich kompetencji realizują również pozostałe jednostki organizacyjne, właściwe organizacje pozarządowe i inne podmioty mające kontakt z dzieckiem i rodziną tj. Centrum Kultury z Biblioteką w Sitnie, Biblioteki, Posterunek Policji w Skierbieszowie, Przychodnia Rodzinna w Sitnie, Parafie z terenu gminy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zamościu, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Zamościu, Poradnia Pedagogiczno-Psychologiczna w Zamościu, Sąd Rejonowy w Zamościu.

## **Rozdział 5.**

### **Cele Programu**

Celem głównym Programu jest stworzenie optymalnych warunków do wychowywania dziecka w środowisku rodziny biologicznej oraz wspierania rodzin dysfunkcyjnych w prawidłowym wypełnianiu obowiązków opiekuńczo – wychowawczych.

Cele szczegółowe:

1. Stworzenie efektywnego systemu wsparcia rodzin,
2. Pozostawianie dzieci i młodzieży w środowisku rodzinnym,
3. Tworzenie warunków sprzyjających umacnianiu instytucji rodziny i jej integracji,
4. Współpraca z instytucjami, organizacjami pozarządowymi na rzecz dziecka i rodziny,
5. Wzmacnianie roli i funkcji rodziny,
6. Wsparcie w rozwijaniu umiejętności opiekuńczo – wychowawczych rodziny,
7. Podniesienie świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
8. Przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
9. Podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych na rzecz rodziny.
10. Podejmowanie działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej.

Gminny Program Wsparcia Rodziny określa następujące kierunki działania związane z wyznaczonymi powyżej celami:

1. Systematyczna praca socjalna z rodzinami z problemem opiekuńczo-wychowawczym polegająca na :
  - diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej oraz zaniedbań względem dzieci,
  - diagnozie – ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym, rówieśniczym,
  - opracowaniu i realizacji planów i programów dotyczących wspierania rodziny w kryzysie ze szczególnym naciskiem na rodziny niewydolne wychowawczo.
2. Pomoc materialna dla rodzin pozostających w trudnej sytuacji finansowej realizowana z:
  - z systemu pomocy społecznej,
  - z systemu świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego,
  - z systemu oświaty.
3. Systematyczna współpraca jednostek gminnych z istniejącymi w powiecie jednostkami zapewniającymi opiekę dla dzieci i młodzieży.
4. Systematyczna współpraca jednostek z wymiarem sprawiedliwości, właściwym ze względu na położenie gminy, w szczególności z sądem, w tym z kuratorami zawodowymi i społecznymi.
5. Współpraca z organizacjami pozarządowymi promującymi rodziny (festyny, pikniki).
6. Współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych organizowanych przez inne podmioty.
7. Systematyczne współdziałanie Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczącej się, a w szczególności przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom.
8. Tworzenie świetlic środowiskowych na terenie gminy.
9. Wsparcie zespołu interdyscyplinarnego pracującego na rzecz rodzin.
10. Organizowanie aktywnego spędzania czasu dla dzieci w okresie wakacji letnich i zimowych.

Gminny Program Wsparcia Rodziny zakłada tworzenie optymalnych warunków dla poprawy jakości życia dzieci i rodzin. Wsparcie rodziny będzie miało charakter profilaktyczny, ochronny, a rodzinie w pierwszej kolejności zostaną stworzone możliwości samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami. Tylko wtedy można zwiększyć jej szanse na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz wykorzystywanie własnej aktywności i wewnętrznego potencjału w celu zdobywania nowych umiejętności.

Pomoc, którą oferuje Ośrodek Pomocy Społecznej będzie nakierowana w pierwszej kolejności na wykorzystywanie zasobów własnych rodziny przy wsparciu pracowników socjalnych i asystentów rodziny, a wsparcie instytucjonalne będzie zapewnione w sytuacji, gdy rodzina będzie musiała się zmierzyć z problemami, których nie jest w stanie samodzielnie rozwiązać.

## **Rozdział 6.**

### **Zadania Gminnego Programu Wsparcia Rodziny**

Realizacja Programu odbywać się będzie na zasadach współdziałania z jednostkami administracji rządowej, samorządowej, organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny. Realizacja działań zawartych w Programie odbywać się będzie w sposób ciągły i systematyczny w ramach czasowych obowiązywania Programu, czyli w latach 2020-2022.

Zadania Programu:

1. Prowadzenie działalności profilaktycznej na rzecz rodziny poprzez podejmowanie działań takich, jak: udział w programach profilaktycznych i edukacyjnych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży, prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem, tworzenie programów profilaktycznych, zamieszczanie artykułów w lokalnej prasie oraz na stronie internetowej, udostępnianie ulotek, plakatów.

2. Udzielanie wsparcia i pomocy rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej poprzez: pracę z rodziną, specjalistyczne poradnictwo (psychologiczne, pedagogiczne, prawne), udzielanie pomocy rzeczowej i finansowej (dożywianie dzieci w szkołach, zasiłki z pomocy społecznej, stypendia socjalne, pomoc rzeczową), organizowanie czasu wolnego dzieciom (świetlice, wycieczki, imprezy), tworzenie grup wsparcia i grup samopomocy, praca socjalna z rodziną, pomoc asystenta rodziny, finansowanie kosztów pobytu dziecka w placówce opiekuńczo- wychowawczej.

3. Doskonalenie współpracy pomiędzy instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz dzieci i rodziny poprzez następujące działania: współpraca szkół, policji, służby zdrowia, sądu, kuratorów, GOPS, GKRPA, Zespołu Interdyscyplinarnego, Centrum Kultury, organizacji pozarządowych oraz innych instytucji, współpraca z PCPR w zakresie pieczy zastępczej, doskonalenie kadry (szkolenia dla pracowników instytucji realizujących zadania Programu), zlecanie osobom profesjonalnie przygotowanym, instytucjom oraz organizacjom pozarządowym wykonywania zadań na podstawie umów cywilnoprawnych.

## Rozdział 7. Harmonogram działań

| L.p. | Działania                                                                                                       | Okres realizacji | Realizator                                    | Wskaźniki                            | Źródło finansowania              |
|------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|-----------------------------------------------|--------------------------------------|----------------------------------|
| 1    | Kształtowanie u rodziców właściwych postaw wychowawczych zgodnych z normami i wartościami społecznymi           | 2020-2022        | Pracownik socjalny, asystent rodziny, pedagog | Liczba rodzin objętych pomocą        | Środki własne, środki zewnętrzne |
| 2    | Zapewnienie rodzinie wsparcia i pomocy asystenta rodziny                                                        | 2020-2022        | Pracownik socjalny, asystent rodziny          | Liczba rodzin objętych pomocą        | Środki własne, środki zewnętrzne |
| 3    | Konsultacje i poradnictwo specjalistyczne dla rodziców                                                          | 2020-2022        | Psycholog, pedagog, pracownik socjalny        | Liczba rodzin korzystających z porad | Środki własne, środki zewnętrzne |
| 4    | Opracowywanie i wdrażanie projektów i programów profilaktyczno-edukacyjnych dla rodzin i dzieci                 | 2020-2022        | GOPS, Oświata, GKRPA                          | Liczba projektów i programów         | Środki własne, środki zewnętrzne |
| 5    | Kierowanie osób uzależnionych na leczenie za pośrednictwem Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych | 2020-2022        | GOPS, GKRPA                                   | Liczba skierowanych osób na leczenie | Środki własne, środki zewnętrzne |
| 6    | Włączenie Zespołu Interdyscyplinarnego w rozwiązanie problemu przemocy w rodzinie                               | 2020-2022        | Zespół Interdyscyplinarny                     | Liczba posiedzeń ZI                  | Środki własne,                   |
| 7    | Współfinansowanie pobytu dziecka w placówce opiekuńczo – wychowawczej                                           | 2020-2022        | GOPS                                          | Koszt pobytu                         | Środki własne,                   |
| 8    | Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny przeżywającej trudności                                      | 2020-2022        | Pracownik socjalny, pedagog, asystent rodziny | Liczba dzieci                        | Środki własne,                   |
| 9    | Wsparcie finansowe i rzeczowe rodzin dostosowane do bieżących                                                   | 2020-2022        | GOPS, organizacje                             | Liczba i koszt świadczeń             | Środki własne, środki            |

|    |                                                                                                                                                 |           |                                                          |                           |                                  |
|----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|----------------------------------------------------------|---------------------------|----------------------------------|
|    | potrzeb, w tym na dojazd do dzieci przebywających w placówkach                                                                                  |           | pozarządowe                                              |                           | zewnątrzne                       |
| 10 | Pomoc rodzinom w prawidłowym prowadzeniu gospodarstwa domowego                                                                                  | 2020-2022 | Asystent rodziny                                         | Liczba rodzin<br>9        | Środki własne, środki zewnętrzne |
| 11 | Organizowanie grup wsparcia dla rodzin przeżywających trudności wychowawcze z dziećmi                                                           | 2020-2022 | Pracownik socjalny, asystent rodziny                     | Liczba grup wsparcia<br>0 | Środki własne, środki zewnętrzne |
| 12 | Angażowanie rodziców do ponoszenia współodpowiedzialności za sprawy dziecka (wybór szkoły, zawodu, motywowanie do nauki, do poprawy zachowania) | 2020-2022 | Pedagog, psycholog, asystent rodziny, pracownik socjalny | Liczba rodzin             | Środki własne, środki zewnętrzne |

### **Realizatorzy Programu**

Koordynatorem Programu jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sitnie przy współpracy wszystkich wyżej wymienionych instytucji.

### **Rozdział 8.**

#### **Źródła finansowania**

Finansowanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny odbywać się będzie w ramach:

1. środków własnych gminy,
2. dotacji przekazywanych z budżetu państwa,
3. programów rządowych z zakresu wspierania rodziny,
4. środków pozabudżetowych.

Środki finansowe na realizację poszczególnych działań będą uwzględniane cyklicznie w rocznych planach finansowych.

### **Rozdział 9.**

#### **Monitorowanie**

Monitoring będzie polegał na zbieraniu danych dotyczących zrealizowanych zadań w ramach Programu od podmiotów zaangażowanych w jego realizację przez koordynatora Programu. W terminie do 31 marca każdego roku Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sitnie będzie składał Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny oraz przedstawiał potrzeby związane z realizacją zadań.